

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Eurocommunism

Visser, C.J.

Citation

Visser, C. J. (1979). Eurocommunism. *Acta Politica*, 14: 1979(4), 554-555. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452015>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452015>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Eurocommunism, a conference sponsored by the American Enterprise Institute for Public Policy Research and the Hoover Institution on War, Revolution and Peace. Ed. by Austin Ranney and Giovanni Sartori, Washington DC 1978, 196 blz.

Deze 'reader' over Eurocommunisme is wat merkwaardig samengesteld. Hoewel de titel en ook de inleiding van Austin Ranney de indruk wekken dat we hier te maken hebben met een getrouwe weergave van een in juni 1977 gehouden conferentie, blijkt dat sommige bijdragen zoals die van Giacomo Sani zich soms baseren op bronnen van recenter datum, en dus later zijn toegevoegd. De titel vergeet verder aan te geven dat alleen de doopceel van de Italiaanse communistische partij (PCI) wordt gelicht; andere Eurocommunistische partijen zoals de Spaanse en de Franse CP's blijven geheel buiten beschouwing.

Ook de indeling van de problematiek rondom het fenomeen Eurocommunisme Italiaanse stijl ligt niet meteen voor de hand. Zoals Ranney in zijn inleiding uiteenzet houdt deel één van het boek zich bezig met Amerikaans-Italiaanse reacties op de 'opening naar links' (*apertura a sinistra*) in de Italiaanse politiek van de jaren zestig (bijdragen van Roger Hilsman, William E. Knight en Angelo M. Codevilla), richt deel twee zich op de huidige samenstelling en politiek van de PCI (bijdragen van Giacomo Sani, Joseph LaPalombara en Enzo Bettiza), geeft deel drie een overzicht van de Italiaanse politieke stand van zaken (bijdragen van Marino de Medici, Massimo de Crolis en Lucio Libertini), en waagt deel vier zich aan een hypothese betreffende toekomstige ontwikkelingen (bijdragen van Giovanni Sartori en Henry Kissinger).

Het is met name deel één dat verwondering wekt, ook bij een auteur als William E. Knight, die stelt dat de opening naar links weliswaar een fascinerend stukje Italiaanse geschiedenis is, 'maar ... het zou wel eens een verkeerd onderwerp kunnen zijn voor een boekje van dit soort'. Inderdaad laden de samenstellers met deze indeling de schijn op zich dat zij de totstandkoming van politieke samenwerking in het verleden tussen Christen Democraten (DC) en socialisten (PSI) als een vergelijkbare ontwikkeling willen betrekken bij de discussie over politieke samenwerking tussen DC en PCI in de toekomst. En dat is een vergelijking die moeilijk stand houdt. Bij de 'apertura a sinistra' kwam de wens tot volledige samenwerking zowel van christen-democratische als van socialistische kant; in de huidige ontwikkeling pogen de christen-democraten uit alle macht te verhinderen dat de PCI regeringsverantwoordelijkheid krijgt op ministerieel niveau. De reden van dit verschil in houding is duidelijk. De 'apertura a sinistra' van de DC betrof een betrekkelijk kleine socialistische partij die aan revolutionaire pretenties had ingeboet, het 'compromesso storico' dreigt echter uit te lopen op een regeringscoalitie met een sterke communistische partij, die haar belofte van gematigdheid in de praktijk nog moet waarmaken.

De hierboven vermelde eigenaardigheden die aan het boekje kleven hebben overigens geen invloed gehad op de bijdragen zelf. Die zijn, op een enkele uitzondering na, van hoog gehalte, met name de bijdragen die een voornamelijk informatief karakter hebben. Giacomo Sani bijvoorbeeld geeft in vrij kort bestek de stembus-geschiedenis van de PCI weer, waarbij hij vaststelt dat die een geleidelijke, nationale, voortdurende en algemeen maatschappelijke ontwikkeling te zien heeft gegeven. Ter staving van die vaststelling presenteert Sani een aantal statistische gegevens van de groei van de partij. Sani's werkstuk kan als inleiding worden beschouwd

op de meer politiek georiënteerde bijdragen die daarop volgen. Joseph LaPalombara (The Italian Communist Party and changing society) overziet de ontwikkeling na de verkiezingen van 1976, en vraagt zich af hoelang nog de PCI regeringsverantwoordelijkheid kan worden onthouden. Hijzelf is geen onverdeeld voorstander van een kabinet met communistische ministers, omdat hij de nadruk, die de PCI blijft leggen op Lenins en Gramsci's ideeën, moeilijk kan rijmen met het door de partij beleden partijpluralisme en de parlementaire democratie.

Hij geeft echter ronduit toe dat de PCI een goed georganiseerde, efficiënte partij is (en als zodanig een uitzondering in Italië), waaraan een positieve bijdrage aan de na-oorlogse ontwikkelingen in Italië niet kan worden ontkend. 'Ik wil alleen maar duidelijk maken dat in het algemeen het na-oorlogse gedrag van de PCI heeft bijgedragen tot de versterking en de legitimering van de voornaamste instituties van de Italiaanse democratie'. Maar hij gelooft niet in de door de PCI verkondigde verenigbaarheid van pluralisme, en democratisch centralisme annex hegemonie van de arbeidersklasse. Na LaPalombara doet Enzo Bettiza een poging de ideologische nalatenschap van Antonio Gramsci te presenteren als alternatieve religie tegenover het katholicisme. Daarbij legt hij de nadruk op het complotterende karakter van Gramsci's strategie. Die strategie voorzag volgens Bettiza in een coalitie van communisten en katholieken, gericht op de vernietiging van het liberale, antireligieuze cultuurpatroon.

Van de twee coalitiepartners ontbrak het de katholieken aan 'gevoel voor de staat', zodat de uiteindelijke overwinning tenslotte de communisten zou toevallen. Deze interpretatie is retrospectief erg aantrekkelijk, maar ze heeft haar zwakheden. Ten eerste was er lange tijd sprake van een vierde 'culturele' kracht, het fascisme, die de andere drie wegvaagde, ten tweede is moeilijk aan te nemen dat Gramsci als een bijbelse profeet de chaos, die de christen-democraten van de Italiaanse staatszaken hebben gemaakt, kon voorspellen. Na Bettiza is het woord aan Massimo de Carolis, die moeite doet om aan te tonen dat zijn partij, de DC, intussen een nieuw gezicht heeft gekregen, en aan Lucio Bertini, die o.a. mededeelt dat hij en zijn kameraden van de PCI multinationale concerns niet als scheppingen van de duivel beschouwen.

Giovanni Sartori bekijkt vervolgens de kansen van de PCI op regeringsverantwoordelijkheid, waarbij hij het vermoeden uitspreekt dat de gematigde politiek van de PCI niets anders is dan een streven naar legitimiteit. Of die gematigdheid ook zonder meer blijft gehandhaafd in geval van regeringsverantwoordelijkheid waagt hij te betwijfelen. Het boek besluit tenslotte met de bekende donderpreek van Henry Kissinger, die niemand in het ongewisse laat over zijn mening betreffende Eurocommunisme. Hij ziet de groei en de acceptatie van de Eurocommunistische partijen als een bedreiging voor het Atlantische Bondgenootschap en voor de parlementaire stelsels van de landen, waarbinnen die partijen opereren.

De samenstellers van dit boek, dat zal inmiddels duidelijk zijn, zitten bepaald niet halsreikend uit te kijken naar de dag, waarop de PCI zal worden uitgenodigd zitting te nemen in een Italiaanse regering. Integendeel, zij wekken sterk de indruk te hopen, dat die dag nooit komt. Hun argumenten en die van de andere auteurs zijn echter de moeite van het lezen waard voor diegenen, die de discussie over het Eurocommunisme niet onmiddellijk willen laten stranden in een patstelling, waarbij volstrekt ongelof en blind geloof roerloos tegenover elkaar staan.

C. J. Visser